

Cuprins

<i>În loc de prefață</i> (Liviu Lăzărescu)	7
<i>Argument</i>	9
I. Importanța compoziției	11
II. Orizontala, element fundamental al structurilor compoziționale echilibrate	14
III. Verticala	17
IV. Geneza formelor	21
V. Asimetriile grafice și spațiale	26
VI. Oblicele	28
VII. Efectul unghiurilor	33
VIII. Compoziția cu linii curbe și contracurbe	36
IX. Stabilitatea formelor în imagine	38
X. Proporția formelor în imagine și semnificația lor	40
XI. Orientarea formelor în compoziție	44
XII. Deschiderile în imagine (arcade, uși, ferestre)	47
XIII. Presiunea formelor dominante	48
XIV. Dramaturgia umbrei	50
XV. Narațiunea etajată	52
XVI. Contrastul – esența compoziției	54
XVII. Geometria și caracterul imaginii	56
XVIII. Dinamica formelor în imagine	60
XIX. Scrisul și imaginea	63
XX. Puterea golului în caligrafia și pictura chineză	65
XXI. Treptele orientale spre sublim	68
XXII. Unitatea stilistică a compoziției	70
XXIII. Laudă mâinii	72
XXIV. Ferestrele cerului	74
XXV. Ultimul drum spre imagine	77
<i>Anexă</i>	91

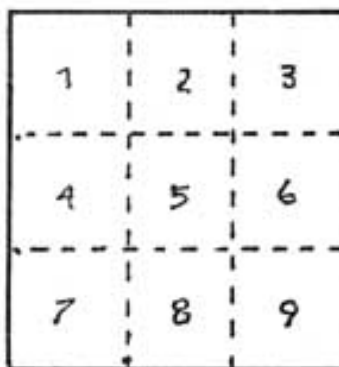
XI. Orientarea formelor în compoziție

1. Casetarea imaginii

Reușita unei compoziții se leagă de felul în care așezăm, organizăm și ordonăm formele în vederea transmiterii unui mesaj.

Analizând semnificația fiecărei zone principale în care amplasăm centrul de interes al imaginii, constatăm că fiecare sector din compoziție are o semnificație precisă și ajută la receptarea lucrării în direcția dorită de creator.

Împărțim suprafața imaginii în nouă părți egale și căutăm semnificația fiecărei zone în parte.

Zona 5 este plasată în axul de simetrie al imaginii cu un echilibru perfect în imagine, totuși simțim că această formă are tendința să coboare, să alunece spre partea inferioară a imaginii.

Zona 2, situată simetric centrat, la limita superioară a pătratului, este o formă care sugerează o semnificație sacră, aeriană și o posibilă intrare recentă în imagine.

Întreaga compoziție este perfect echilibrată.

Pe același ax vertical, în partea inferioară a imaginii, forma are stabilitate, așezare, liniște, fixitate, sugerând pământul.

Pătratul 1, situat în partea superioară a primului ax vertical al imaginii, sugerează o recentă intrare în imagine de sus (cădere) sau o posibilă intrare din partea stângă a imaginii. Este o formă compozițională la început de drum, folosită mai mult în filmul de animație și de ficțiune ca element de început al unei scene din film, cu posibilități de deplasare pe orizontală (zbor), de cădere pe o direcție oblică descendentă sau pe axul vertical al imaginii.

În această situație, capacitatea alegerii traiectoriei de cădere dă semnificație căderii în cadru.

Pătratul 4 este o zonă echivocă, alcătuită de creatori. Ea poate fi utilizată ca element de dialog cu alte pătrate apropiate (2 și 8 sau 3 și 9) dinamizând imaginea mai rapid, în primul caz, sau mai lent în cel de-al doilea.

Pătratul 7 este o formă la început de drum pe orizontală sau la sfârșit de drum pe verticală, dar poate să sugereze o posibilă traiectorie ascendentă prin pătratele 5 și 3.

Pătratul 3 îl citim fie ca pe o formă obosită de trecere orizontală prin imagine, fie ca pe un element care a pătruns de curând în compoziție și urmează să alunece fie pe o direcție oblică trecând prin pătratele 5 și 7.

Mai puțin interesant vizual și grafic este pătratul 6 situat în extremitatea mediană dreaptă a imaginii, cu o amplasare echivocă. Fie așteptăm să părăsească imaginea prin dreapta, fie să coboare vertical prin pătratul 9, sau să dispară oblic prin pătratul 8.

Ultimul pătrat, situat în partea dreaptă de jos a compoziției, este un punct vizual sau ultima imagine, deoarece singurele posibilități de mișcare sunt ieșirea în dreapta în jos, sau pe o direcție oblică descendentă.

* * *

Dar tot ceea ce am afirmat mai sus rămâne numai la nivel de idee, deoarece fiecare formă are o anumită configurație, caracterul ei poate să modifice sau să contracționeze unele afirmații anterioare.

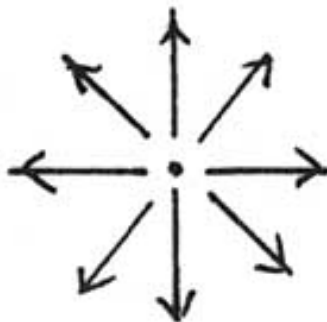
Deoarece formele întâlnite în natură nu se înscriu decât rareori în forme geometrice perfecte, fiecare element care intră în compoziție, și are caracter dominant, are o configurație aleatorie, variabilă, totul este imprimat de caracterul formei și de tensiunile născute de vectori.

2. Săgețile vector

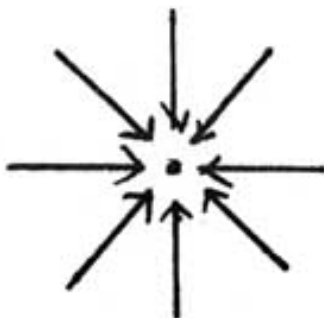
Fiecare formă din realitate conține unul sau mai mulți vectori care indică orientarea tensiunilor față de imagine.

„Când un sistem este liber să-și răspândească energia în spațiu, el își trimite vectorii de jur-împrejur, în mod egal, ca razele pornite dintr-o sursă de lumină. Modelul simetric radial rezultat este prototipul compoziției centrice” (Rudolf Arnheim).

Această configurație o întâlnim la formele sferice ale planetelor și stelelor.

Dacă această modalitate este explozivă, cred că putem vorbi și de una implozivă, de absorbție a energiei în interior, în centrul formei.

Lucrurile își caută, își definesc mereu forma.

Fiecare formă se echilibrează în imagine fie singular, fie în dialog cu altă imagine sau în relație cu mai multe.

Chiar monologul formei în imagine înseamnă prima modalitate compozițională. De felul în care este fixată forma în imagine, ea intră în relație tensionată cu suprafața. Modalitățile frecvent întâlnite în compoziție ne arată că forma fie domină imaginea, fie este dominată de spațiul înconjurător.

Creatorul își propune să elibereze compoziția realizând o lucrare expresivă, în care tensiunile vectoriale se echilibrează.

Dialogul formelor este modalitatea cea mai des folosită.

Permanent trebuie să existe o relație în care o formă să fie dominantă.

Există și exemple strălucite de egalități expresive, dar cu o configurație diferită a formelor care au și unele elemente care le diferențiază.

Modalitatea complexă de organizare a imaginii este compoziția cu mai multe personaje sau forme, dispuse pe mai multe planuri, cu orientări diferite, cu diferențe de densitate a imaginii datorită diferențelor de facturare a formelor.

Orchestrarea unei asemenea lucrări complexe este examenul de maturitate artistică pe care trebuie să-l dea fiecare artist. În asemenea compoziții el poate să spună mai mult, într-o modalitate mai complexă și obținând maximum de expresivitate, să îi emoționeze atât pe amatorii de artă, cât și pe critici.

XII. Deschiderile în imagine

(arcade, uși, ferestre)

„De la fereastra situată spre nord, privirea străbătea până departe, spre un lanț de munți care iarna se acopereau cu zăpadă și de unde venea un vânt foarte rece care îngheța casa.”

Giorgio de Chirico

Considerăm planul doi al lucrării ca un element de ecranare a spațiului sugerat în imagine. Fiecare gol care se ivește în această suprafață este o deschidere către o nouă lume, lumea de dincolo. Noul spațiu spre care ne îndreptăm privirea este un spațiu necunoscut, neliniștitor, o altă lume.

Să încercăm și noi să pătrundem prin „poarta cea strâmtă” a credinței pentru a descoperi un alt spațiu.

Proporția deschiderilor. Raportate la scara umană, deschiderile sunt definatorii pentru ceea ce dorim să exprimăm.

Una este o deschidere îngustă pe care ne strecurăm cu greu, alta este o deschidere normală și altceva este un gol prin care poate străbate toată mulțimea.

Fiecare poziție a unei uși are sens diferit: ușa închisă sugerează imposibila comunicare; ușa întredeschisă – o speranță; ușa deschisă – șansa dialogului.

Ferestrele au tot un rol simbolic în imagine; de la ferestrele enorme, care ne dezvăluie tot ce se petrece în planul III, la fereastra cu proporții normale, care ne prezintă atât cât trebuie, și până la ferestruica de închisoare, prin care pătrunde o firavă rază de lumină.

Avem ferestre cu forme verticale care aspiră spre înălțimi, spre cer, sau cu dominantă orizontală, care accentuează apăsarea și presiunea unei existențe mediocre.

Dar aceste goluri pot fi transparente, opace sau zăbrelite și cu fiecare formă nouă semnificația imaginii se schimbă.

Compoziția devine un loc al sugerării prin forme a unei semnificații, care să dea de gândit privitorului.

O deschidere reprezintă o șansă de comunicare și ea nu trebuie ratată.

Privind pictura metafizică a lui Giorgio de Chirico, înțelegem că fiecare gol trebuie să fie plin de semnificații. Pentru un grafician, jocul deschiderilor în imagine poate fi un element creator, benefic, iar organizarea riguroasă, ritmică, expresivă a golurilor poate să dea forță și caracter compoziției.

XIII. Presiunea formelor dominante

„...tensiunea care este întreținută de conflictul dintre ideea urmărită și tabloul ce se afirmă. Cred că tocmai această tensiune dă viață tabloului.”

Georges Braque

Mai puțin discutată, mai puțin analizată, presiunea formelor dominante asupra formelor minore este demnă de interes. Forța opresivă, pericolul nu mai este prezent prin fapte concrete sau alcătuirii monstruoase, ci ca o „cortină neagră”, care, fie că se lasă peste personajele din imagine, fie că le presează din partea stângă a imaginii sau din dreapta compoziției, devine un element strivitor în imagine.

Aceeași formă poate să coboare și oblic, ca o ghilotină cu tăișul orientat ascendent sau descendent.

Aceste elemente strivitoare, malefice devin un simbol al forțelor întunericului, care apasă realitatea asemenea destinului, fără putință de replică și de împotrivire.

Alternanța formei abstracte, dominante cu formele umane de mică dimensiune, creează un contrast violent, care accentuează tragismul situației.

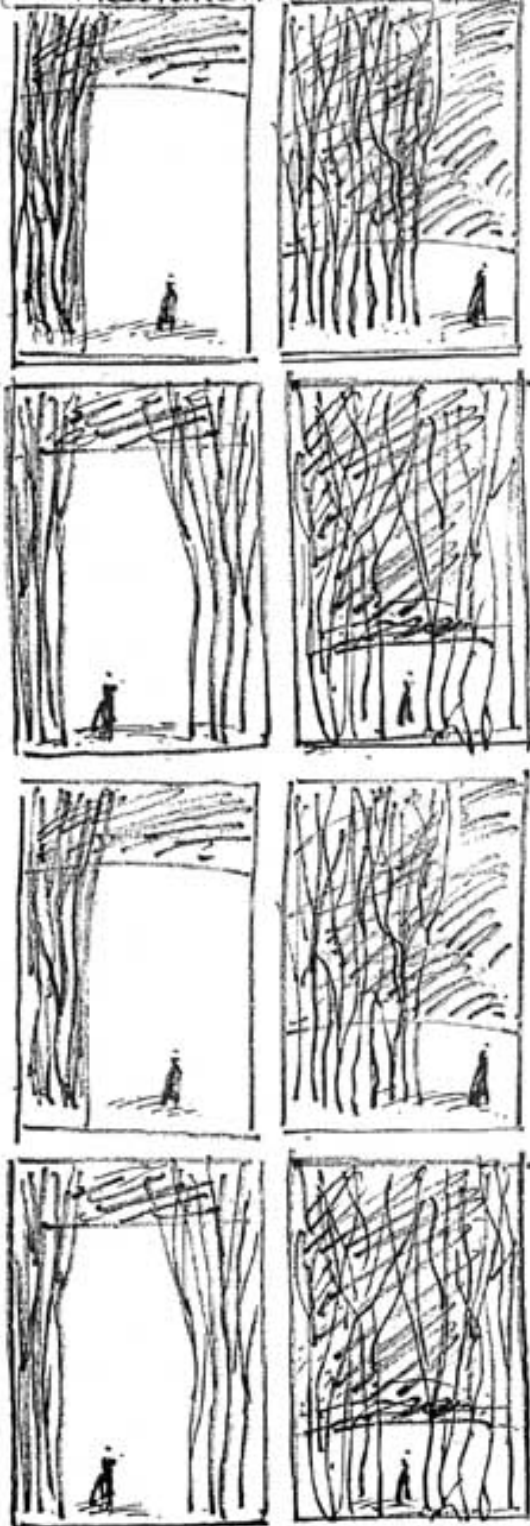
Relația acestor forme abstracte cu formele umane duce la o înfruntare neliniștitoare, deoarece efectul lor este asemenea cu cel al asteroizilor care pătrund în atmosferă și strivesc totul în cale.

Arta graficianului constă în găsirea celei mai bune proporții, atât pentru elementul agresiv, cât și pentru oamenii care alcătuiesc grupul din imagine.

După dezastrul de la Hiroshima și Nagasaki, asemenea teme apocaliptice au devenit tot mai frecvente în artele vizuale și mai ales în grafică. Ele prezintă coșmarul pe care-l trăiește omenirea după catastrofa atomică.

Noile structuri compoziționale ale imaginii sugerează un drum al pierzaniei, al coșmarului contemporan și au devenit obsesive pentru creatori.

72 • PRESIUNE: FORMA PERSONAJ

PERSONAJ ÎN
DECOR
TENELUMI